

Wit is de honderdkleur

Herrekijken met groep 5 en 6

Marije Visser

De kinderen in groep 6 van de Delftse Daltonschool weten nog goed van de vorige keer dat Carolien Euser op school was. 'Je moest je ogen dicht doen en dan luisteren wat je om je heen hoorde. Het werd anders. Omdat alle kinderen stil waren, kon je opeens allemaal andere geluiden horen,' vertelt Anoushka. Een van de andere kinderen weet nog dat dat Oorkijken heette. Voor de kinderen van groep 5 in deze combinatiegroep is Herrekijken nieuw, zij zaten vorig schooljaar nog in de onderbouw en hebben toen niet meegedaan met het project.

Delft, 4 november 2011, 18 graden: de lucht is blauw en de bladeren hebben de prachtigste kleuren. Een uitgelezen dag om te gaan herrekijken. Carolien Euser, ontwikkelaar van het project Herrekijker, vertelt: 'Herrekijken is opnieuw leren kijken. Door het doen van speciale opdrachten en het maken van foto's zie je opeens dingen die je anders zo snel niet ziet. De opdrachten heten bijvoorbeeld Bladkijken, Kleurkijken, Speurkijken, Straatloeren of Broekzakzoeken.' Dit roept wel een aantal vragen op, maar als Carolien het toelicht snappen de leerlingen meteen wat er verwacht wordt en begint een aantal kinderen onrustig op hun stoel heen en weer te schuiven: zij zijn klaar om te beginnen.

Herrekijken doe je zelf

Voordat de kinderen buiten aan het werk gaan, krijgen ze per tweetal een tasje met daarin potloden, schrijfboekjes en opdrachtkaarten. Er zijn twee fotoestellen beschikbaar. Carolien legt uit: 'Herrekijken doe je helemaal zelf. Je bent met zijn tweeën om elkaar te helpen en samen voor de spullen te zorgen. Maar herrekijken doe je ook alleen, want iedereen ziet andere dingen. En er is geen goed of fout antwoord.' Buiten gekomen verdwijnen de tweetallen op het terrein om de school heen. De kinderen lezen de verschillende opdrachtkaarten en kiezen een opdracht. Anoushka en Zaineb gaan bijvoorbeeld Bladkijken. Op de opdrachtkaart staan prikkelende vragen om kinderen te stimuleren beter naar boombladeren te kijken en de leukste te selecteren. Zorgvuldig kiezen de meisjes een paar mooie bladeren die in de tas worden gestopt. Later in de klas zullen alle schatten bekeken worden. Er is al een paar keer het woord museum gevallen. Het liefst willen ze, net als de vorige keer, weer een minimuseum maken.

Broekzakzoeken

'Tijdens het Broekzakzoeken en Speurkijken werden mooie of interessante dingen op straat gevonden. De kinderen hebben toen in drietalen een minimuseum gemaakt. Ze zijn heel serieus bezig geweest met het mooi ordenen en

etalen van die kleine vondsten en ze wilden allemaal een derde van hun museum mee naar huis!' vertelt Yvonne van de Beest, de leerkracht van deze middenbouwgroep. Yvonne is erg positief over het project Herrekijker, dus toen ze gebeld werd om nog een keer mee te doen, zei ze meteen ja. 'Het is leuk om te zien hoe combinaties van kinderen heel verrassend kunnen uitpakken. Kinderen die bijvoorbeeld niet goed samen kunnen rekenen, hebben nu plezier in het samen kijken en ontdekken. Als ik ze bezig zie, weet ik dat ze over een jaar of vier nog weten dat ze dit gedaan hebben, dit blijft ze bij. De opdrachten lenen zich ook goed om een keer tussendoor te doen. Wij werken als Dalton-school met opdrachtkaarten waaruit ze kunnen kiezen, deze opdrachten passen daar heel goed tussen. En ze kennen nu het principe van anders kijken.'

Naamstraten

Ondertussen zijn Justin en Tim aan het Naamstraten. Ze bekijken de straten in de buurt goed, denken na over de vragen op de opdrachtkaart en bedenken nieuwe namen voor de straten. Justin: 'Ik noem deze straat de Huizerstraat, want er zijn veel huizen achter elkaar.' 'Ik noem deze straat Bomenstraat omdat er bomen in staan,' zegt Tim. Het schors van de bomen op het plein spreekt meer tot de verbeelding als ze gaan Boomkijken, in boomschors valt van alles te ontdekken. 'Ik zie een poemahoofd in de vorm van een kikker!', zegt Justin als hij een foto maakt.

Peter leest de tekst voor aan Loyd als ze gaan Natuurkijken. Het gaat over natuur die doordringt in dingen die mensen gemaakt hebben. Als hij klaar is, blijft het lang stil. Het was mooi voorgelezen, maar weet hij ook waar het over gaat? Loyd, die alleen maar hoefde te luisteren, vertelt het in zijn eigen woorden na. Dit zijn geen opdrachten waar een eenduidig antwoord op te vinden is. Het duurt even voordat Peter begrijpt wat de opdracht is. Hij kijkt om zich heen en rent dan plotseling vastberaden weg. 'Daar, dat wil ik op de foto zetten.' Hij ziet een kuil in het wegdek. Loyd ontdekt een putdeksel

Foto's gemaakt door leerlingen van de Delftse Daltonschool: Tim (8 jaar), Zaineb (9 jaar), Loyd (9 jaar), Justin (9 jaar), Ilse (10 jaar), Anoushka (10 jaar) en Peter (11 jaar).

in de straat, waar gras omheen groeit. Nauwkeurig maakt ook hij een foto.

Tim en Justin zijn aan het Kleurkijken. Ze turen over het schoolplein. Het is een zonovergoten dag, maar in de kleuren om hen heen is het grijs van de tegels en het vale baksteenrood van de huizen overheersend. Toch komt Tim met een paar mooie nieuwe namen voor kleuren op de proppen: vuurrood, grasgroen en wit is de honderdkleur. 'Ik noem het de honderdkleur, omdat wit uit alle kleuren bestaat. Grijs is de kleur van het niets en zwart is de kleur van de dark. In het Engels, want dat is cooler.'

Ruime keuze

Kleurkijken levert waarschijnlijk nog meer op in een stuk natuur, waar meer variatie in kleur te zien is. Kleuren in de bebouwde omgeving hebben minder schakeringen en zijn vaak minder diep en daardoor minder aansprekend. Een opdracht als Letterkijken, waarbij de kinderen de eerste letter van hun voornaam moeten fotograferen, leent zich wel goed voor de bebouwde omgeving. Voor de buitenles zijn 23

opdrachten ontwikkeld, 23 manieren van kijken naar de werkelijkheid. Er is voor de leerkracht en de leerlingen een ruime keus. Afhankelijk van de omgeving en het seizoen kan hier uit worden gekozen.

Kunstkijken

Als voorbereiding hebben de kinderen met juf Yvonne de foto's en filmpjes van kunstwerken bekeken op het digibord. Ze kunnen nog precies omschrijven hoe sommige kunstwerken eruit zagen en welke gedachten er bij ze opkwamen. Op de website van het project staat een grote verzameling hedendaagse kunstwerken: beeldend werk, sculpturen en filmpjes van onder andere Anish Kapoor, Banksy en Jan Rothuizen. Het zijn toegankelijke kunstwerken, vaak met een verrassingselement en voor kinderen herkenbare humor. Dat maakt dat kinderen er gemakkelijk betekenis aan kunnen verlenen. De kunstwerken zijn op thema geordend, waardoor het verband met de opdrachten gelegd kan worden. Voor de leerkrachten is een PDF met informatie over de kunstenaars en hun werk beschikbaar, maar

alleen al het samen met de kinderen naar de kunstwerken kijken levert al hele leuke gesprekken op, want daar lenen ze zich voor.

Verwerking in de klas

Als we nog even napraten in de klas, vraagt Carolien of er wat veranderd is. Ilse: 'Ja, je kijkt anders naar de dingen. Eerst zou je zeggen: 'Bah, afval', maar nu ga je er iets moois van maken zoals de vorige keer een afvalmuseum.' Peter vult aan: 'Ik vond het heel leuk dat je dingen mocht oprapen. Mogen we de spullen op de kijktafel leggen, juf?' Dat mag en juf Yvonne belooft na het weekend met de gevonden voorwerpen en foto's samen met de kinderen verder aan de slag te gaan.

Trainen van opmerkzaamheid

Carolien legt uit hoe ze tot het project Herrekijker is gekomen: 'Het idee voor dit project is ontstaan uit mijn jarenlange ervaring als consulent audiovisueel bij de steunfunctie kunsteducatie in Hilversum. Ik wilde naar de kern van wat belangrijk is voor kinderen bij het ontwikkelen van beeldend vermogen: leren

kijken. Ervaren dat je de werkelijkheid op vele manieren kunt zien en dat je een eigen blik op de wereld mag hebben. Kinderen in de onder- en middenbouw hebben nog die eigen blik op de wereld, ze zien gezichten in huizen of blaadjes. Aan het eind van de middenbouw beginnen ze dat kwijt te raken. Verbeelding wordt verdrukt door de werkelijkheid, de feiten en de gewenste antwoorden. Kunstenaars hebben ook dat vermogen om met een eigen blik naar de wereld te kijken. Dat vermogen maakt dat wij verrast kunnen worden door hun kunst en er plots door geraakt kunnen zijn. Het project Herrekijker gaat over het stimuleren of het niet-afleren van dat vermogen. Het gaat niet over de inhoud van de kunstwerken die de kinderen in de voorbereidingsles op het digibord zien. Doel is ook niet een eindproduct in de klas, dat minimuseum of die verzameling foto's. Fotograferen is een middel om de leerlingen bewuster te laten kijken. De foto's zijn er om de beelden te ordenen, om samen te delen, uit te wisselen en te reflecteren. Herrekijker gaat over een manier van kijken naar de werkelijkheid. Het doel is kinderen dit te laten ervaren, zodat ze leren kijken en een eigen betekenis geven aan wat ze zien, zoals kunstenaars dat doen. Het is het trainen van opmerkzaamheid en het ontwikkelen van ontvankelijkheid.'

Marije Visser is projectmedewerker bij Cultuurnetwerk Nederland.

Het project Herrekijker

Herrekijker wordt geheel digitaal aangeboden. Een school kan een inlogcode kopen voor € 25,00 en zo gebruik maken van het lesmateriaal en de databank met hedendaagse kunstwerken. Het lesmateriaal is ontwikkeld voor de middenbouw van de basisschool en bestaat uit een introductieles, een buitenles, een verwerkingsles en extra lessuggesties. Daarnaast is er voor € 12,50 het boek *Hoor de zon* met inspirerende artikelen en foto's van hedendaagse kunstwerken. In overleg kan een instructie op school gegeven worden. Het project kan ook gebruikt worden op de buitenschoolse opvang of bij centra voor natuur- en milieu-educatie. Herrekijker is ontwikkeld door Carolien Euser en Madeline Hageman. Meerdere scholen hebben meegewerkt aan de pilots van het project.

Zie www.herrekijker.nl voor meer informatie.